

**УДК: 347.956.1/2:347.951.013**

**Трач Оксана Михайлівна –**

кандидатка юридичних наук, доцентка,  
доцентка кафедри приватного права  
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова  
ORCID: [orcid.org/0000-0003-3944-7056](https://orcid.org/0000-0003-3944-7056)  
E-mail: [oksana77trach@gmail.com](mailto:oksana77trach@gmail.com)

**Oksana M. Trach –**

Candidate of Law Sciences, Associate Professor  
Associate Professor at the Department of Private Law  
Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law  
(8 Heroiv Maidanu Street, Khmelnytskyi, 29000, Ukraine)  
ORCID: [orcid.org/0000-0003-3944-7056](https://orcid.org/0000-0003-3944-7056)  
E-mail: [oksana77trach@gmail.com](mailto:oksana77trach@gmail.com)

**Гарієвська Мирослава Богданівна –**

кандидатка юридичних наук, доцентка,  
доцентка кафедри приватного права  
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова  
ORCID: [orcid.org/0000-0002-3115-725X](https://orcid.org/0000-0002-3115-725X)  
E-mail: [m.harievska@univer.km.ua](mailto:m.harievska@univer.km.ua)

**Myroslava B. Hariievska –**

Candidate of Law Sciences, Associate Professor  
Associate Professor at the Department of Private Law  
Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law  
(8 Heroiv Maidanu Street, Khmelnytskyi, 29000, Ukraine)  
ORCID: [orcid.org/0000-0002-3115-725X](https://orcid.org/0000-0002-3115-725X)  
E-mail: [m.harievska@univer.km.ua](mailto:m.harievska@univer.km.ua)

## **Здійснення права апеляційного оскарження ухвали в цивільному процесі**

Ухвали суду першої інстанції можуть оскаржуватись 2 способами: шляхом подання самостійної апеляційної скарги або ж заперечення на неї можуть бути включені до апеляційної скарги на рішення суду. Викладення в новій редакції ч. 2 ст. 353 ЦПК України було спрямоване на більш чітке нормативне визначення способів їх оскарження. Ст. 353 ЦПК України мала б визначати чіткий та вичерпний склад ухвал, на які допускається подання самостійної апеляційної скарги (окремо від рішення), проте судова практика вказує на протилежне. В практиці Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду, Великої Палати Верховного Суду вироблялись критеріїв віднесення ухвал до самостійних об'єктів оскарження, змінювались підходи щодо допустимості самостійного оскарження ухвал, не вказаних у ст. 353 ЦПК України, щодо відходу від положень ч. 2 ст. 352 ЦПК України.

Правова позиція Великої Палати Верховного Суду, викладена в постанові від 13.11.2024 року, попри її спрямованість на забезпечення ефективного судового захисту, зумовлює виникнення низки питань. Сумнівним видається відхід від буквального тлумачення ч. 2 ст. 352 та ч. 1 ст. 353 ЦПК України. Законодавець цілеспрямовано вніс зміни до ч. 2 ст. 352 ЦПК України, вказавши, що самостійному апеляційному оскарженню підлягають виключно ті ухвали, які прямо передбачені у переліку, закріпленому в ч. 1 ст. 353 ЦПК України. Розширене тлумачення складу ухвал, на які може бути подана самостійна апеляційна скарга, фактично наділить суди дискреційним повноваженням самостійного визначення, які ухвали можуть виступати самостійними об'єктами апеляційного

оскарження. Положення «якщо цього вимагає забезпечення права особи на судовий захист» нормативно не можливо визначити. Критерій «неможливості ефективного поновлення прав без апеляційного перегляду ухвали» має оціночний характер. Це може спричинити як неоднакове, так і безпідставне їх застосування. Це негативно впливатиме на єдність судової практики. Наділення судів дискреційними повноваженнями можливе лише у випадках визначених законом. Доводи щодо необхідності гарантування особі ефективного судового захисту не можуть бути повністю відкинуті, оскільки право на апеляційне оскарження є складовою конституційного права на судовий захист. Проте вирішення цієї проблеми доцільно здійснювати шляхом внесення змін до ст. 353 ЦПК України із чітким визначенням складу ухвал, які можуть бути оскаржені окремо від рішення суду. Підхід віднесення визначення кола складу ухвал до дискреційних повноважень суду породжує більше загроз, ніж переваг.

**Ключові слова:** апеляційна скарга, ухвала, право апеляційного оскарження, самостійний об'єкт апеляційного оскарження, цивільний процес, судова практика, постанова Верховного Суду.

### ***O.M. Trach, M.B. Hariievska Exercise of the Right to Appeal a Decision in Civil Proceedings***

*Decisions of the court of first instance can be appealed in 2 ways: by filing an independent appeal or an objection to it can be included in the appeal against the court decision. The statement in the new edition of Part 2 of Article 353 of the Code of Civil Procedure of Ukraine was aimed at a clearer normative definition of the methods of their appeal. Article 353 of the Code of Civil Procedure of Ukraine should determine a clear and exhaustive list of decisions against which an independent appeal is allowed (separately from the decision), but judicial practice indicates the opposite. In the practice of the Civil Court of Cassation in the composition of the Supreme Court, the Joint Chamber of the Civil Court of Cassation, the Grand Chamber of the Supreme Court, criteria for classifying decisions as independent objects of appeal were developed, approaches to the admissibility of independent appeal of decisions not specified in Article 353 of the Code of Civil Procedure of Ukraine, regarding deviation from the provisions of Part 2 of Article 352 of the Code of Civil Procedure of Ukraine, were changed.*

*The legal position of the Grand Chamber of the Supreme Court, set out in the resolution of 13.11.2024, despite its focus on ensuring effective judicial protection, gives rise to a number of issues. The departure from the literal interpretation of Part 2 of Article 352 and Part 1 of Article 353 of the Code of Civil Procedure of Ukraine seems questionable. The legislator purposefully made amendments to Part 2 of Article 352 of the Code of Civil Procedure of Ukraine, indicating that only those resolutions that are expressly provided for in the list set out in Part 1 of Article 353 of the Code of Civil Procedure of Ukraine are subject to independent appeal. An expanded interpretation of the composition of resolutions against which an independent appeal may be filed will actually give the courts the discretionary power to independently determine which resolutions may be independent objects of an appeal. The provision “if it is required to ensure the right of a person to judicial protection” cannot be defined normatively. The criterion “impossibility of effective restoration of rights without an appellate review of the decision” is of an evaluative nature. This may result in both unequal and groundless application of the decision. This will negatively affect the unity of judicial practice. The granting of discretionary powers to courts is possible only in cases specified by law. The arguments regarding the need to guarantee an individual effective judicial protection cannot be completely rejected, since the right to appeal is a component of the constitutional right to judicial protection, but it is advisable to resolve this problem by amending Article 353 of the Code of Civil Procedure of Ukraine with a clear definition of the composition of decisions that can be appealed separately from the court decision. The approach of attributing the definition of the scope of the composition of decisions to the discretionary powers of the court creates more threats than advantages.*

**Keywords:** appeal, ruling, right of appeal, independent object of appeal, civil process, judicial practice, Supreme Court ruling.

**Постановка проблеми.** Ухвали суду першої інстанції, які не набрали законної сили, можуть оскаржуватись в порядку апеляційного провадження. Вони можуть мати різний процесуальний режим оскарження. Зокрема, у

випадках, прямо передбачених ч. 1 ст. 353 ЦПК України, вони можуть бути самостійним об'єктом апеляційного оскарження [1]. Якщо ж відповідна ухвала не включена законодавцем до переліку ухвал, які підлягають окремому

апеляційному перегляду, заперечення щодо її законності та (або) обґрунтованості можуть бути викладені у складі апеляційної скарги на рішення суду по суті справи (ч. 2 ст. 353 ЦПК України).

ЦПК України визначає диференційований підхід до апеляційного оскарження ухвал суду першої інстанції, які не набрали законної сили, залежно від їх значення для подальшого руху справи та впливу на здійснення прав учасниками цивільного справи.

Викладення ч. 2 ст. 352 ЦПК України в новій редакції на підставі Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ» від 15.01.2020 року, відповідно до якої оскарження ухвал, які не вказані у ст. 353 окремо від рішення заборонено, було спрямоване на більш чітке нормативне визначення способів їх оскарження [2].

Відповідні законодавчі зміни мали на меті усунення неоднозначностей у правозастосуванні щодо можливості окремого оскарження ухвал суду першої інстанції, а також забезпечення визначеності у питаннях здійснення права на апеляційне оскарження.

Законодавець прагнув сформулювати у ст. 353 ЦПК України вичерпний перелік процесуальних актів, що можуть бути предметом самостійного апеляційного перегляду без оскарження остаточного рішення у справі.

Зміни до процесуального законодавства від 15.01.2020 року переслідували мету підвищення ефективності цивільного судочинства, унеможливлення затягуванню розгляду справ через оскарження проміжних процесуальних актів. У зв'язку із цим важливого значення набуває чітке нормативне визначення складу ухвал, які можуть бути саме самостійним об'єктом апеляційного перегляду. При визначенні способу оскарження ухвал законодавець має виходити із забезпечення балансу права особи на судовий захист та процесуальної економії.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Аналіз наукових досліджень і публікацій свідчить про значний інтерес учених-процесуалістів до проблематики апеляційного оскарження. Є. Чернушенко на дисертаційному

рівні здійснила аналіз загальних положень апеляційного оскарження в цивільному процесі України [3]. В. Теремецький розкрив юридичний зміст і структуру права апеляційного оскарження рішення [4]. Питання оскарження ухвал у цивільному процесі досліджувала О. Дем'янова [5]. К. Гусаров аналізуючи інстанційний перегляд судових рішень у цивільному процесі, значну увагу приділив здійсненню права апеляційного оскарження судових рішень [6]. Д. Цихоня досліджував проблематику оскарження судових рішень, ухвалених судами першої інстанції [7].

Водночас значна частина наукових розробок у цій сфері була проведена до викладення ст. 352 ЦПК в редакції Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ» від 15.01.2020 року [2]. Окремі наукові висновки потребують переосмислення з урахуванням сучасного нормативного регулювання.

Аналіз практики Верховного Суду свідчить про відсутність стабільності в цій сфері. Це зумовлює необхідність подальшого наукового дослідження відповідної проблематики.

**Метою статті** є дослідження проблемних аспектів здійснення права апеляційного оскарження ухвали суду першої інстанції в цивільному процесі.

**Виклад основного матеріалу.** Умовою здійснення права апеляційного оскарження виступає належність судового рішення до об'єкту оскарження [7, с. 78, 80]. Ст. 353 ЦПК України встановлює склад ухвал, на які може бути подана самостійна апеляційна скарга. Законодавець вправі як передбачити можливість самостійного апеляційного перегляду окремо від рішення певних ухвал суду, постановлених під час розгляду справи, так і встановити певні обмеження або заборони щодо їх самостійного апеляційного оскарження. О. В. Дем'янова зазначає, що формування кола ухвал, які підлягають апеляційному оскарженню, не може бути довільним і повинно відповідати певним критеріям, зокрема можливості, необхідності та доцільності оскарження [5, с. 10-11].

Ухвали виступають самостійними об'єктами апеляційного оскарження незалежно від їх виду (протокольна, окремий процесуальний документ), якщо вона зазначені в ст. 353 ЦПК України [8].

Правові висновки щодо способів апеляційного оскарження ухвал, складу ухвал, на які може бути подана самостійна апеляційна скарга неодноразово викладались Верховним Судом, в тому числі Великою Палатою. І їх дослідження дає можливість дійти висновків про зміну підходів з цих питань.

Так, Велика Палата Верховного Суду в ухвалях від 13.06.2018 року у справі № 522/14750/16-ц, ухвалі від 13.06.2018 року у справі № 761/6099/15-ц, 04.07.2018 року у справі № 623/3792/15-ц, постанові від 13.03.2019 року у справі № 522/18296/14-ц наголошувала, що здійснення учасниками справи права на апеляційне оскарження повинно здійснюватися виключно у порядку та межах, визначених процесуальним законодавством. При цьому використання права на апеляційний перегляд не може набувати ознак зловживання процесуальними правами, зокрема шляхом подання апеляційної скарги на ухвалу суду, яка відповідно до закону не підлягає самостійному оскарженню до ухвалення рішення по суті спору та окремо від такого рішення [9–12].

Отже, Верховний Суд підкреслював необхідність дотримання встановлених процесуальних обмежень щодо оскарження ухвал, що спрямовано на забезпечення процесуальної дисципліни, ефективності судового розгляду та недопущення штучного затягування розгляду справи. Такі висновки були викладені щодо складу ухвал, що можуть бути самостійним об'єктом оскарження, відповідно до редакції, що була чинною до 15.12.2017 року.

Верховний Суд у постанові від 11.11.2019 року звертаючись до ст. 353 ЦПК України послався на висновки Великої Палати та зазначив, що такі обмеження визначені в ЦПК України щодо можливості самостійного оскарження ухвал є розумними, а мета легітимною. Обмеження щодо здійснення права на апеляційне оскарження ухвал окремо від рішення суду вказані у ст. 353 ЦПК України, є передбачуваним, так як воно на думку Верховного Суду, чітко регламентоване ЦПК України. Коли має місце звернення з

апеляційною скаргою на ухвалу суду, яка відповідно до ст. 353 ЦПК України не є самостійним об'єктом апеляційного оскарження, то наслідки такого звернення є прогнозованими для учасник справи [13].

По при такі положення законодавства, висновки Верховного Суду, в судовій практиці мало місце масове подання самостійних апеляційних скарг на ухвали, що підлягають оскарженню разом з рішенням суду. Це обумовило потребу внесення змін до ч. 2 ст. 352 ЦПК України та розміщення вказівки про таку заборону.

Дійсно ст. 353 ЦПК України мала б визначати чіткий та вичерпний склад ухвал, на які допускається подання самостійної апеляційної скарги (окремо від рішення). К. В. Гусарова вірно відзначає, що в будь-якому випадку у процесуальному законодавстві завжди мають чітко визначатися такі ухвали [6, с. 158]. Однак судова практика вказує на те, що в дійсності такий перелік є не чітким та неповним.

Так, Верховний Суд у складі Об'єднаної Палати Касаційного цивільного суду дійшов висновків, що ухвала суду першої інстанції за результатами вирішення питання про привід боржника може бути оскаржена в апеляційному порядку. Свою постанову він мотивував тим, що особа, яка подала апеляційну скаргу, не може поновити свої права в інший спосіб аніж через подання апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції [14]. Така постанова була винесена ще до внесення змін у ст. 352 ЦПК України. Верховний Суд відступав від висновку зроблених в ухвалі від 26.10.2018 року у справі № 520/5468/15-ц [15].

Однією із ухвал, що може виступати самостійним об'єктом апеляційного оскарження виступає ухвала щодо залишення позову (заяви) без розгляду (п. 16 ст. 353 ЦПК України). Відсутність єдності щодо ініціювання апеляційного провадження в частині оскарження цієї ухвали, обумовило потребу формування критеріїв їх віднесення саме до п. 16 цієї статті.

У постановах від 11.03.2020 року у справі № 2-5151/09, 10.04.2020 року у справі № 705/2771/17, , від 09.11. 2022 року у справі № 542/1648/20 Верховний Суд зазначав, що до переліку таких ухвал належать також ухвали про залишення без розгляду (повернення) заяв (вид звернення до суду), які за своєю правовою



природою є співмірними з поняттям позову. Зокрема, йдеться про заяви, що подаються у межах інших видів цивільного судочинства, зокрема окремого та наказного. Відповідні ухвали мають характер остаточних судових актів, оскільки унеможливають подальший рух справи та фактично перешкоджають продовженню провадження. Саме тому законодавець надає їм самостійне процесуальне значення та допускає можливість їх окремого оскарження в установленому процесуальному порядку [16–18].

Ухвалу суду, постановлену за результатами розгляду клопотання про витребування доказів, яка відповідно до ч. 2 ст. 353 ЦПК України не підлягає самостійному апеляційному оскарженню, необхідно відмежовувати від ухвали, якою суд вирішує питання витребування доказів у порядку забезпечення доказів відповідно до ст. 116 ЦПК України.

На відміну від ухвали щодо витребування доказів в порядку ст. 84 ЦПК України, ухвали про забезпечення доказів виступають самостійним об'єктом апеляційного оскарження, оскільки спрямовані на гарантування збереження доказової інформації, яка в майбутньому може бути втрачена або подання якої стане неможливим чи утрудненим. П. 2 ч. 1 ст. 353 ЦПК України можливість окремого апеляційного оскарження визначена щодо ухвал про забезпечення доказів, відмову у забезпеченні доказів, скасування ухвали про забезпечення доказів [19].

Велика Палата Верховного Суду дійшла висновків про те, що ухвала про залишення без розгляду заяви про перегляд заочного рішення теж може бути оскаржена в апеляційному порядку окремо від рішення суду, так як це виступає перепорою розгляду заяви про перегляд заочного рішення по суті та обмежує права відповідача щодо звернення до суду з апеляційною скаргою на заочне рішення [20].

Ухвала суду про виправлення описки може бути самостійним об'єктом апеляційного оскарження лише за умови, що ухвала, до якої вносяться відповідні виправлення, належить до категорії ухвал, які відповідно до ч. 2 ст. 353 ЦПК України віднесені до самостійних об'єктів оскарження. При цьому вирішальне значення має не сам факт постановлення ухвали про

виправлення описки, а процесуальна природа та можливість самостійного оскарження первісної ухвали з урахуванням внесених до неї змін [21].

Верховний суд у справі № 331/6717/25 дійшов висновків, що ухвала суду про відмову у тимчасовому обмеженні боржника у праві виїзду за межі України підлягає самостійному апеляційному оскарженню [22].

Аналіз наведених ухвал та постанов щодо розгляду скарг дає можливість дійти висновку, що в практиці Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду, Великої Палати Верховного Суду як вироблялись критеріїв віднесення ухвал до самостійних об'єктів оскарження, так і змінювались підходи щодо допустимості самостійного оскарження ухвал, не вказаних у ст. 353 ЦПК України, відходу від положень ч. 2 ст. 352 ЦПК України.

Так, Об'єднана палата Касаційного цивільного суду таким критерієм віднесення ухвал до самостійних об'єктів оскарження визнала ідею неодмінності дотримання конституційного права особи на судовий захист [14].

В постанові від 13.11.2024 року у справі № 757/47946/19-ц Велика Палата Верховного Суду підтримала і уточнила такий підхід. На думку Великої Палати Верховного Суду, перелік ухвал, наведений у ч. 1 ст. 353 ЦПК України не є вичерпним. Ухвали, прямо зазначені у наведеній нормі, безумовно підлягають апеляційному оскарженню. Водночас відсутність певної ухвали у наведеному переліку не виключає можливості її апеляційного перегляду.

У таких випадках суд повинен встановити та оцінити, чи перешкоджає відповідна ухвала подальшому провадженню у справі, а також чи існує можливість її оскарження разом із остаточним рішенням суду. Іншими словами, підлягає з'ясуванню питання про наявність у особи, яка подає апеляційну скаргу, реальної можливості захистити та поновити свої права іншим процесуальним способом [20].

Таким підходом Велика Палата Верховного Суду фактично виходить із необхідності забезпечення ефективного права на судовий захист та недопущення ситуацій, за яких процесуальні обмеження унеможливають своєчасне оскарження судового акту, що істотно впливає на права та інтереси учасників справи.

Тлумачення ч. 2 ст. 352 ЦПК України відповідно до якого окремому апеляційному оскарженню підлягають виключно ті ухвали, які прямо передбачені у переліку, закріпленому в ч. 1 ст. 353 ЦПК України, має, на думку Великої Палати Верховного Суду, надмірно звужувальний характер. Такий підхід, на її думку, не враховує ситуацій, коли відповідні ухвали постановляються вже після ухвалення рішення суду по суті спору або коли особа фактично позбавлена можливості ефективно поновити свої права без самостійного апеляційного перегляду відповідної ухвали місцевого суду.

На користь такого висновку, на думку Великої Палати Верховного Суду, свідчить і системний аналіз положень процесуального законодавства. Зокрема, не всі ухвали суду першої інстанції, щодо яких ЦПК України прямо передбачає можливість апеляційного оскарження, включені до переліку, визначеного ч. 1 ст. 353 ЦПК України. Так, відповідно до ст. 469 ЦПК України ухвала про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду або про відмову у задоволенні відповідного клопотання може бути оскаржена в апеляційному порядку у строки та спосіб, визначені законом. Аналогічно ч. 3 ст. 487 ЦПК України передбачає можливість апеляційного оскарження ухвали про відмову у видачі виконавчого листа.

Водночас зазначені ухвали відсутні у переліку, закріпленому в ч. 1 ст. 353 ЦПК України, що вказує, на думку Великої Палати Верховного Суду, про неможливість буквального та виключно формального тлумачення відповідної норми. Отже, при вирішенні питання щодо допустимості окремого апеляційного оскарження ухвали суду необхідно враховувати не лише її формальну наявність у законодавчому переліку, а й процесуальне значення такого судового акту, його вплив на реалізацію права на судовий захист та можливість ефективного поновлення порушених прав учасника процесу [20].

Розглянута правова позиція Великої Палати Верховного Суду, попри її спрямованість на забезпечення ефективного судового захисту, зумовлює виникнення низки питань. Сумнівним видається відхід від буквального тлумачення ч. 2 ст. 352 та ч. 1 ст. 353 ЦПК України. Законодавець

цілеспрямовано вніс зміни до ч. 2 ст. 352 ЦПК України, вказавши, що самостійному апеляційному оскарженню підлягають виключно ті ухвали, які прямо передбачені у переліку, закріпленому в ч. 1 ст. 353 ЦПК України.

В. Теремецький справедливо звертає увагу на те, що ч. 1 ст. 353 ЦПК України спрямована саме на визначення складу ухвал, які можуть бути оскаржені окремо від рішення суду [23, с. 330; 24, с. 125]. На нашу думку, вона має також на меті формування чітких процесуальних меж ініціювання апеляційного провадження. Розширене тлумачення складу ухвал, на які може бути подана самостійна апеляційна скарга, фактично наділить суди дискреційними повноваженнями самостійного визначення, які ухвали можуть виступати самостійними об'єктами апеляційного оскарження. Положення «якщо цього вимагає забезпечення права особи на судовий захист» нормативно не можливо визначити, критерій «особа з інших причин не має можливості відновити свої права без оскарження ухвали місцевого суду в апеляційному порядку» має оціночний характер. Це може спричинити як неоднакове, так і подекуди безпідставне їх застосування. Це негативно впливатиме на єдність судової практики. Наділення судів дискреційними повноваженнями можливе лише у випадках визначених законом.

Формування практики за таким підходом може створити ризик надмірного розширення кола ухвал, які підлягатимуть самостійному оскарженню. Це, в свою чергу, здатне призвести до затягування розгляду справ у суді першої інстанції, збільшення процесуальних зловживань, перевантаження апеляційних судів численними скаргами на ухвали.

Водночас доводи щодо необхідності гарантування особі ефективного судового захисту не можуть бути повністю відкинуті, оскільки право на апеляційне оскарження є складовою конституційного права на судовий захист. Здійснення права апеляційного оскарження ухвали спрямоване на забезпечення справедливого судочинства. У певних випадках певні ухвали суду першої інстанції дійсно можуть істотно впливати на здійснення прав учасників справи, створювати перепони для подальшого захисту їхніх прав або навіть

унеможливити ефективне поновлення порушеного права в майбутньому.

Проте вирішення цієї проблеми доцільно здійснювати шляхом внесення змін до ст. 353 ЦПК України із чітким визначенням складу ухвал, які можуть бути оскаржені окремо від рішення суду. Підхід віднесення визначення кола складу ухвал до дискреційних повноважень суду породжує більше загроз, ніж переваг. По факту має місце розширення судом складу таких ухвал, що не відповідає положенням ч. 2 ст. 352 ЦПК України. Внесення змін до ст. 353 ЦПК України шляхом формування чіткого складу об'єктів самостійного апеляційного оскарження відповідає принципам законності, правової визначеності, сприяє формуванню єдності судової практики.

**Висновки.** Нагальною є потреба чіткого нормативного визначення складу ухвал, що підлягають самостійному апеляційному оскарженню. Ч.1 ст. 353 ЦПК України потребує викладення у новій редакції.

Сумнівним видається відхід від буквального тлумачення ч. 2 ст. 352 та ч. 1 ст. 353 ЦПК України.. Розширене тлумачення складу ухвал, на які може бути подана самостійна апеляційна скарга, фактично наділить суди дискреційним повноваженням самостійного визначення, які ухвали можуть виступати

окремими об'єктами апеляційного оскарження. Здійснення дискреційних повноваженнями допускається у випадках визначених законом.

Чітке та вичерпне нормативне визначення складу ухвал в ЦПК України дозволило б мінімізувати ризики зловживання процесуальними правами, виходу суду за межі своїх повноважень. Збереження практики розширювального тлумачення, наведеного в постанові Великої Палати Верховного Суду, несе за собою такі небезпеки як збільшення кількості апеляційних скарг, затягування розгляду справ, порушення принципу розумних строків розгляду справи. Натомість використання таких оціночних критеріїв як «неможливість ефективного поновлення права без апеляційного перегляду ухвали», «істотний вплив ухвали на права особи» за відсутності сформульованих правових висновків, що входять в їх зміст, може призводити до різного їх тлумачення в судовій практиці.

Забезпечення ефективного судового захисту, на нашу думку, слід досягати не шляхом виходу суду за межі положень ст.ст. 352, 353 ЦПК України, що регламентують здійснення права апеляційного оскарження ухвали, а шляхом їх удосконалення.

#### Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 20.05.2026).
2. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ: Закон України від 15.01.2020 № 460-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 29. Ст. 194. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-20#Text> (дата звернення: 20.05.2026).
3. Чернушенко Є. А. Апеляційне оскарження в цивільному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2004. 22 с.
4. Теремецький В. І. Юридичний зміст і структура права апеляційного оскарження рішення. *Право і безпека*. 2014. № 4. С. 219–224.
5. Дем'янова О. В. Оскарження ухвал в цивільному судочинстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2008. 16 с.
6. Гусаров К. В. Інстанційний перегляд судових рішень у цивільному судочинстві: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2011. 431 с.
7. Цихоня Д. Ю. Оскарження судових рішень, ухвалених судами першої інстанції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2015. 216 с.

8. Постанова Верховного Суду від 23.09.2020 у справі № 756/12128/15-ц. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92173350> (дата звернення: 20.05.2026).
9. Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 13.06.2018 у справі № 522/14750/16-ц. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74809454> (дата звернення: 20.05.2026).
10. Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 13.06.2018 у справі № 761/6099/15-ц. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74809445> (дата звернення: 20.05.2026).
11. Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 04.07.2018 у справі № 623/3792/15-ц. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75149540> (дата звернення: 20.05.2026).
12. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.03.2019 у справі № 522/18296/14-ц. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80854707> (дата звернення: 20.05.2026).
13. Постанова Верховного Суду від 11.11.2019 у справі № 754/7038/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85541400> (дата звернення: 20.05.2026).
14. Постанова Верховного Суду від 06.03.2019 у справі № 756/671/16-ц. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80363814> (дата звернення: 20.05.2026).
15. Ухвала Верховного Суду від 26.10.2018 у справі № 520/5468/15-ц. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77455924> (дата звернення: 20.05.2026).
16. Постанова Верховного Суду від 11.03.2020 у справі № 2-5151/09. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88187569> (дата звернення: 20.05.2026).
17. Постанова Верховного Суду від 10.04.2020 у справі № 705/2771/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88833688> (дата звернення: 20.05.2026).
18. Постанова Верховного Суду від 09.11.2022 у справі № 542/1648/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107510010> (дата звернення: 20.05.2026).
19. Постанова Верховного Суду від 16.06.2021 у справі № 522/23110/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97771860> (дата звернення: 20.05.2026).
20. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.11.2024 у справі № 757/47946/19-ц. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123481393> (дата звернення: 20.05.2026).
21. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19.11.2025 у справі № 916/992/25. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132391394> (дата звернення: 20.05.2026).
22. Постанова Верховного Суду від 18.03.2026 у справі № 331/6717/25. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/135124431> (дата звернення: 20.05.2026).
23. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України / за заг. ред. В. І. Теремецького. Київ: Професіонал, 2020. 496 с.
24. Теремецький В. І., Батрин О. В. Апеляційне оскарження рішень суду та правовий порядок. Правопорядок і правовий режим в Україні: наук. монографія / кер. авт. колективу А. О. Селіванов. Київ: Логос, 2022. С. 122–135.

#### References:

1. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy vid 18.03.2004 № 1618-IV. Baza danykh “Zakonodavstvo Ukrainy”. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (data zvernennia: 20.05.2026).
2. Pro vnesennia zmin do Hospodarskoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy shchodo vdoskonalennia poriadku rozghliadu sudovykh sprav: Zakon Ukrainy vid 15.01.2020 № 460-IX. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2020. № 29. St. 194. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-20#Text> (data zvernennia: 20.05.2026).



3. Chernushenko Ye. A. Apeliatsiine oskarzhennia v tsyvilnomu protsesi Ukrainy: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.03. Nats. un-t "Odeska yurydychna akademiia". Odesa, 2004. 22 s.
4. Teremetskyi V. I. Yurydychnyi zmist i struktura prava apeliatsiinoho oskarzhennia rishennia. *Pravo i bezpeka*. 2014. № 4. S. 219–224.
5. Dem'ianova O. V. Oskarzhennia ukhval v tsyvilnomu sudochynstvi: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.03. Kyiv, 2008. 16 s.
6. Husarov K. V. Instantsiyni perehliad sudovykh rishen u tsyvilnomu sudochynstvi: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.03. Kharkiv, 2011. 431 s.
7. Tsykhonia D. Yu. Oskarzhennia sudovykh rishen, ukhvalenykh sudamy pershoi instantsii: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.03. Nats. un-t "Odeska yurydychna akademiia". Odesa, 2015. 216 s.
8. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 23.09.2020 u spravi № 756/12128/15-ts. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92173350> (data zvernennia: 20.05.2026).
9. Ukhvala Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 13.06.2018 u spravi № 522/14750/16-ts. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74809454> (data zvernennia: 20.05.2026).
10. Ukhvala Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 13.06.2018 u spravi № 761/6099/15-ts. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74809445> (data zvernennia: 20.05.2026).
11. Ukhvala Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 04.07.2018 u spravi № 623/3792/15-ts. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75149540> (data zvernennia: 20.05.2026).
12. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 13.03.2019 u spravi № 522/18296/14-ts. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80854707> (data zvernennia: 20.05.2026).
13. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 11.11.2019 u spravi № 754/7038/17. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85541400> (data zvernennia: 20.05.2026).
14. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 06.03.2019 u spravi № 756/671/16-ts. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80363814> (data zvernennia: 20.05.2026).
15. Ukhvala Verkhovnoho Sudu vid 26.10.2018 u spravi № 520/5468/15-ts. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77455924> (data zvernennia: 20.05.2026).
16. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 11.03.2020 u spravi № 2-5151/09. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88187569> (data zvernennia: 20.05.2026).
17. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 10.04.2020 u spravi № 705/2771/17. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88833688> (data zvernennia: 20.05.2026).
18. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 09.11.2022 u spravi № 542/1648/20. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107510010> (data zvernennia: 20.05.2026).
19. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 16.06.2021 u spravi № 522/23110/17. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97771860> (data zvernennia: 20.05.2026).
20. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 13.11.2024 u spravi № 757/47946/19-ts. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123481393> (data zvernennia: 20.05.2026).
21. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 19.11.2025 u spravi № 916/992/25. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132391394> (data zvernennia: 20.05.2026).
22. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 18.03.2026 u spravi № 331/6717/25. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/135124431> (data zvernennia: 20.05.2026).
23. Naukovo-praktychnyi komentar Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy / za zah. red. V. I. Teremetskoho. Kyiv: Profesional, 2020. 496 s.
24. Teremetskyi V. I., Batryn O. V. Apeliatsiine oskarzhennia rishen sudu ta pravovyi poriadok. Pravoporiadok i pravovyi rezhym v Ukraini: nauk. monohrafiia / ker. avt. kolektyvu A. O. Selivanov. Kyiv: Lohos, 2022. S. 122–135.